

მცირე ბიზნესის საბანკო დაკრედიტების სრულყოფის მიმართულებები და ღონისძიებები საქართველოში

ნატა ბიბილური
სტუ დოქტორანტი

რეზიუმე

სტატიაში შეთავაზებულია საქართველოს კომერციული ბანკების მიერ მცირე ბიზნესის დაკრედიტების (მბსდ) ეფექტიანობის ამაღლების მიზნით მისი სრულყოფის მიმართულებები და ღონისძიებები.

საკვანძო სიტყვები: მცირე ბიზნესის საბანკო დაკრედიტება (მბსდ); მთლიანი შიდა პროდუქტი (მშპ); საკრედიტო პორტფელი.

შესავალი

მცირე ბიზნესის სეგმენტის კლიენტების მიმართებაში აქტიური ოპერაციების განვითარების დაგეგმვისას კომერციული ბანკები განვითარების საკუთარ სავალ სატრატეგიებს ქმნიან, რომლებსაც არც ისე იშვიათად სახელმწიფო დონეზე ეროვნულ კონცეფციებთან და დამუშავებებთან ურთიერთშეხების წერტილები გააჩნიათ. ასე, მაგალითად, სარეიტინგო სააგენტომ „ექსპრეს სს“ და რუსეთის რეგიონული ბანკების ასოციაციამ 2008 წელს შეიმუშავეს რუსეთის საფინანსო ბაზრის განვითარების კონცეფცია 2020 წლამდე, სადაც მცირე ბიზნესის დაკრედიტებას კომერციული ბანკების საქმიანობაში ერთ-ერთი მთავარი ადგილი აქვს გამოყოფილი, აღნიშნულია ლიდერობა ზრდაში სხვა კრედიტების პორტფელებთან შედარებით, მაგრამ არასაკმარისად მაღალი წილი საერთო მოცულობაში – მხოლოდ 4,2%. აღნიშნული კონცეფციის ანალოგიის მიხედვით საქა-

რთველოშიც სახელმწიფო ორგანოებმა და საბანკო სექტორმა რიგი პროექტები შეიმუშავეს, რომლებშიც მცირე ბიზნესის დაკრედიტებისას წარმოქმნადი რიგი გამოწვევებია გამოყოფილი:

- არასაკმარისად აქტიური სახელმწიფო პოლიტიკა მცირე ბიზნესის სფეროში;
- დაკრედიტების რეფინანსირების მრავალდონიანი სისტემის არარსებობა;
- მცირე ბიზნესის ფორმირებული საკრედიტო პორტფელის დაბალი ხარისხი;
- მცირე ბიზნესის კლიენტების კომერციული ბანკებისადმი ლოიალურობის არარსებობა, დაუკმაყოფილობა შეთავაზებადი საკრედიტო პროდუქტებისადმი;
- მცირე მენარმეობის სუბიექტების მხრიდან გამოყენებადი საგირავნო საკრედიტო უზრუნველყოფის არარსებობა;
- მცირე ორგანიზაციების მიერ საქმიანობის განხორციელებისადმი ბანკების მხრიდან რთული მოთხოვნები დაკრედიტების შესახებ საკითხის განხილვისას.

ძირითადი ნაწილი

დამუშავებულ პროექტებში არსებობს ბაზრის განვითარების განმსაზღვრელი რიგი გამოწვევები, რომლებიც პირობითად შეიძლება მიზნობრივ ბლოკებთან და ზომებთან განუწყვეტლად დაკავშირებულ სამ კომპონენტად (გამწვავება, სუბიექტები, სრულყოფის მიმართულებები) იქნას გაერთიანებული (ცხრილი 1).

საკრედიტო ინსტიტუტების, ბიზნესისა და სახელმწიფოს ურთიერთქმედების ჩარჩოებში რეგულარულად წარმოიშვება რიგი პრობლემები, რომლებიც ხელს უშლიან მცირე ბიზნესის აქტიურ განვითარებას, მაგრამ ამავე დროს ქვეყანაში მცირე ბიზნესის დაკრედიტების მთლიანად არსებული მექანიზმის ტრანფორმაციისათვის პოტენციალს წარმოადგენს.

სიტუაციებისა და ფაქტორების ნაკრები, რომლებიც საკრედიტო ურთიერთობების სუბიექტების მუშაობაში არსებობენ და მათ ქმედებებზე ბაზრის მოთამაშეების რეაქციას იწვევენ,

შეიძლება გაერთიანდნენ დაკრედიტების სისტემის განვითარების სამ ცალკე კომპონენტში, როგორებიცაა:

1. ბაზრის სუბიექტების ნდობა მცირე ბიზნესის სუბიექტებისადმი;
2. ინსტიტუციონალური გარემოს ფორმირება;
3. მცირე ბიზნესის საკრედიტო პორტფელის ინტენსიური ზრდა.

თითოეული კომპონენტი შეიძლება რამდენიმე ინსტიტუტის მიერ იქნას მიღებული და რეალიზებული (ცხრილი 1. გვ. 54).

მცირე ბიზნესისათვის საკრედიტო პროდუქტების ბაზრის მდგომარეობის ანალიზი ქვეყნისა და რეგიონულ ჭრილში, ასევე საკრედიტო ოპერაციების განვითარების ტენდენციები, საკრედიტო ორგანიზაციების მცირე ბიზნესისათვის საკრედიტო პროდუქტების ჩამონათვალის გაფართოებაში დაინტერესების ზრდის ტენდენციების აღნიშვნის შესაძლებლობას იძლევა.

მაგრამ ბოლო წლების განმავლობაში შეიმჩნევა მცირე ბიზნესის განვითარებისა და ქვეყნის მშპ-ში მცირე ბიზნესის წილის გადიდებასთან მიმართებაში ფაქტიური ზომების მიხედვით დასახული სახელმწიფოებრივი მიზნების შეუსაბამობა, მათ შორის:

- სახელმწიფოს მხრიდან - პოლიტიკის გამკაცრება სადაზღვევო შენატანების მიმართებაში, რომელსაც მენარმე თვითონ და თავის თანამშრომლებზე იხდის; საგადასახადო რეჟიმების ცვლილება და პატენტური სისტემის სასარგებლოდ გადასახადდაბეგვრის გამარტივებული სისტემიდან თანდათანობით გასვლა;

- კომერციული ბანკების პოზიციიდან - საკრედიტო ორგანიზაციების მოთხოვნილებების შეთავაზებული უზრუნველყოფისადმი და დისკონტური კოეფიციენტების გამოყენებისადმი (შესწორებები) გამკაცრება; მცირე ბიზნესის სუბიექტებზე მიწოდებადი გრძელვადიანი კრედიტებისა და საინვესტიციო მიზნებისთვის კრედიტების მოცულობის შემცირება და მოკლევადიან კრედიტებზე და მიკროდაკრედიტებაზე გადაორიენტი-

ცხრილი 1. მცირე ბიზნესის საბანკო დაკრედიტების (მზსდ) სრულყოფის გამოწვევები და მიმართულებები საქართველოში

გამოწვევები	სუბიექტები	სრულყოფის მიმართულებები
1. ნდობის გამოწვევები მცირე ბიზნესისადმი	სახელმწიფო	- სახელმწიფო და კერძო სანარმოების სხვადასხვა დონის ორგანიზაციების პარტნიორობის მეშვეობით განვითარება; - ვენჩერული დაფინანსების ინვესტიორის ხელში გადაცემა; - საგირავნო კანონმდებლობის სრულყოფა.
2. ინსტიტუციური გარემოს გამოწვევები	მეგარეგულატორი	- საგარანტიო ინსტიტუტის შექმნა
	სახელმწიფო	- ბიზნესის წარმოების პირობების გამჭვირვალობის ამაღლება; - დაკრედიტების და მხარდაჭერის საერთაშორისო გამოცდილება დროის სხვადასხვა დროით მონაკვეთებში.
	კომერციული ბანკები	- ბიზნეს-თანასაზოგადოებების ფორმირება კლიენტების გარემოში.
	მეგარეგულატორი	- დაკრედიტების ნორმების დაზუსტება; - ნორმატივი კკ1- პირველადი კაპიტალის კოეფიციენტის მცირე ბიზნესის საინვესტიციო კრედიტებზე ამაღლებული კოეფიციენტის გამოყენების გარეშე გაანგარიშება.
	სახელმწიფო	- ერთიანი ელექტრონული დოკუმენტბრუნვა კომერციულ ბანკებს, მცირე ბიზნესის კლიენტს და სახელმწიფოს შორის; - შემოსავლების გადასახადით დაბეგვრა მცირე ბიზნესის დაკრედიტებისაგან; - მიდგომების ცვლილებები კომერციულ ბანკში ბიზნეს-დაგეგმვისადმი.

	კომერციული ბანკები	- მცირე ბიზნესის საკრედიტო აქტიურობის მონიტორინგი; - ერთიანი ბაზა მცირე ბიზნესის დაკრედიტებაში უარის თქმის შესახებ; - სკორინგის სრულყოფა მსესხებლის ფინანსური მდგომარეობის ექსპრეს-ალგორითმის მეშვეობით; - ბანკების მოთხოვნილებების კორექტირება საგირავნო უზრუნველყოფისადმი; - კონტროლი მსესხებლების გირავნობების მონიტორინგის სისტემაზე; - დუბლირებადი და არაეფექტური პროცესების გამოვლენა დაკრედიტებისას; - პერსონალის მოტივაციის შეცვლა; - კომპლექსური პროდუქტები.
--	--------------------	--

რება, რაც არ უწყობს ხელს მცირე საწარმოების საქმიანობის განვითარებას.

მცირე მეწარმეობისა და დაკრედიტების განვითარებაზე ზემოქმედი ფაქტორების ანალიზმა საქართველოში გვიჩვენა, რომ არსებული პრობლემები შეიძლება მხოლოდ სახელმწიფოს, მეგარეგულატორის, საკრედიტო ორგანიზაციებისა და მცირე ბიზნესის სუბიექტების გაერთიანებული ძალისხმევით იქნას გადაწყვეტილი.

პირველ რიგში მნიშვნელოვანია, არსებული სისტემის სრულყოფის მიმართულებების განსაზღვრისას, დროითი ჩარჩოების პარამეტრები იქნას დადგენილი, რადგანაც მოკლევადიანი ხასიათის ქმედებები არ შეიძლება ბიზნესის მთლიანი სეგმენტის ხანგრძლივი პერიოდით ზრდის ვექტორი გახდეს, რაც როგორც მცირე საწარმოების მხარდაჭრის სახელმწიფოებრივი პროგრამებისა, ასევე ცენტრალური ბანკის პოლიტიკის შემუშავებისას ხშირად იგნორირდება.

მეორეს მხრივ, უარყოფითი ეფექტების ნიველირებისა და რეფორმების დანერგვისაგან დადებითი ეფექტების გადიდების მიზნით სახელმწიფოს, ცენტრალურ ბანკსა და კომერციულ

ბანკებს შორის გამოყენებული ზომების წინააღმდეგობების შემცირება არის საჭირო.

მესამე, აუცილებელია ყველა დარგებისადმი გრძელვადიან პერიოდში ყოველმხრივი ყურადღება დაზარალებულ რეგიონებზე და საწარმოებზე ექსტერნული დახმარების გამოკლებით.

მცირე ბიზნესის დაკრედიტების ოპერაციების განვითარების მიზნებისათვის კომერციულ ბანკებში შეთავაზებულია, რომ გამოყენებულ იქნეს პროგრამულ-მიზნობრივი მეთოდები, რომლებიც უზრუნველყოფენ ურთიერთკავშირს ვადების, რესურსებისა და მოქმედი სუბიექტების მიხედვით, ასევე მცირე ბიზნესის საბანკო დაკრედიტების (მბსდ) მართვასა და კონტროლის პროცესის ორგანიზებას.

მცირე ბიზნესის საკრედიტო პორტფელის ზრდის მაღალი ტემპების მიღწევის, კლიენტების ლოიალობის ამაღლების, ასევე მცირე ბიზნესზე კრედიტების მიხედვით ვადაგადაცილებული დავალიანების დონის მხარდაჭერის ამოცანების გადანაცვება შეიძლება მცირე ბიზნესის მომსახურე პასუხისმგებელი განყოფილებების თანამშრომლების სამოტივაციო ჯგუფის არსებობის პირობებში იქნას გადანაცვებული.

საკრედიტო პროცესის მაკონტროლებელი სამსახურები - იურიდიული, საგირავნო, ანდერრაიტიზი, საკრედიტო განაცხადებთან მუშაობისას უსაფრთხოება, როგორც წესი, ვადაგადაცილებული დავალიანების წამოქმნაზე უშუალოდ პასუგებელები არ არიან. სხვა სიტყვებით, მოცემული თანამშრომლების შრომის ანაზღაურების სისტემაში საკრედიტო პორტფელის მაჩვენებლების ზემოქმედება ნაკლები ხარისხითაა ჩადებული, ვიდრე საკრედიტო განყოფილებების თანამშრომლების შრომის ანაზღაურებაში. აქ აუცილებელია მოცემული ჯგუფის თანამშრომლების პრემირებაში, განხილული განაცხადებების მიხედვით პრობლემური დავალიანების დონის შეფასებითი მაჩვენებლები იქნას დანერგილი.

გარდა ამისა, საკრედიტო-უზრუნველყოფად დოკუმენტაციასთან მუშაობის პროცესში, შეცდომების გასწორებაზე თანამშრომლების საკმაოდ დიდი დრო იხარჯება. აქედან გა-

მომდინარე, თანამშრომლების პრემირებაში - საკრედიტო-უზრუნველყოფად დოკუმენტაციაში გამოვლენილი შეცდომების რაოდენობის მიხედვით შესაბამისი მაჩვენებლების, ხოლო დამკრედიტებელი ქვედანაყოფის მხრიდან - დეპრემორების მაჩვენებლების დანერგვა უნდა ხორციელდებოდეს.

დასკვნის სახით შეიძლება აღინიშნოს, რომ საკრედიტო ორგანიზაციებს დღეს - „გრძელი ფულის“ გაცემისადმი მოთხოვნილებების გაიოლებისათვის და რეზერვების შექმნაზე მოგებიდან (შემოსავლებიდან) „იძულებით გამოყენებული“ სახრების წილის შემცირებისათვის, სჭირდებათ დამატებითი საგარანტიო მექანიზმები. დაკრედიტების ბაზარზე შესაძლებელია ყველა მოქმედი სუბიექტის ურთიერთ ინტერესების გათვალისწინების პირობებში, მცირე ბიზნესის საბანკო დაკრედიტების (მბსდ) შემდგომი სტაბილური განვითარება.

REFERENCES:

1. Костикова М.Ю. – Банковское кредитование малого бизнеса и направления его совершенствования, дисс. канд. экон. наук. – Воронежю 2015.
2. Tsaava G. – Financial engineering; Lecture Course – Tbilisi. Publisher “Universal” 2013. 665 p.
3. Tsaava G. Gavasheli, Tsaava Sh., Burdiashvili D. Mosiashvili R. Riskology Economic, Financial and Bank-Credit Risk Management. Manual “Tbilisi” Publishing house “ Dan”, 2018. 665 p.
4. Ingorokva An. Tsaava G. – Financial management Theory, practice and methods.
5. Sizova D.A. – Features of lending to small businesses in Rosstt author. Dis. cand. economic sciences. Rostov na Don. 2009.
6. Kostikova M. Yu. – Bank lending to small businesses and directions for its improvement, diss. cand. econ. sciences – Voronezh. 2015.

SMALL BUSINESS BANKING AND CREDIT IMPROVEMENTS AND EVENTS IN GEORGIA

Nata BiBiluri,
PhD Student of GTU

RESUME

The credit organizations today need the additional safeguards to ease long-term demand for cash and reduce their share of internally generated cash from reserves.

Taking into account the interest of all entities operating in the lending market, it is possible to further develop small business bank lending.

Key words: Small Business Crediting; GDP; Credit Portfolio.